

Závěr

Záměrem této práce bylo podat základní náhled do problematiky ekologických daní jakožto ekonomických nástrojů ochrany životního prostředí a zaměřit se přitom na situaci v této oblasti v České republice. V předešlých kapitolách byla představena problematika ochrany životního prostředí, vysvětleny teoretické základy ekologických daní, od terminologie až po třídění, a nakonec vylíčen stávající stav v České republice. Je však třeba poukázat i na to, že zavádění ekologických daní není ani zdaleka problematikou jednoduchou a má mnoho svých problémů. A veškeré tyto problémy v oblasti ekologických daní se samozřejmě promítají i do situace v České republice.

Jako velmi problematické, jak je z práce patrné, se ukazuje být už samo **vymezení pojmu ekologická daň** a speciálně pak s tím související rozlišování mezi daněmi a poplatky v oblasti ochrany životního prostředí. V tomto směru by dané oblasti značně pomohlo formulování jasné a univerzálně platné definice environmentální daně, stejně jako unifikace terminologie, popř. sladění nástrojů k řešení určitých konkrétních problémů ochrany životního prostředí. K tomuto by mělo dojít jak na úrovni mezi jednotlivými státy, tak na úrovni mezinárodních organizací.

Z pohledu České republiky by pak k přehlednosti a lepší orientaci v oblasti environmentálních daní pravděpodobně pomohla revize českého překladu, a to tak, aby konkrétní pojmy přesně odrážely (často jen nepatrně) odlišnosti jednotlivých významů termínu ekologická daň a bylo tak možné určit rozdíly mezi nimi. Situaci by měla rovněž pomoci zjednodušit plánovaná revize systému poplatků resp. přejmenování ekologických poplatků (a jiných podobných titulů) na daně. Je však třeba konstatovat, že někteří autoři se však takovému kroku brání s poukazováním na to, prosté přejmenování a převedení současných poplatků na daně k ochraně životního prostředí je problematické, protože poplatky netvoří ucelený systém – každý byl konstruován odlišně, s jiným cílem.

Dalšími **problémy**, na které v souvislosti se zaváděním ekologických daní narážíme resp. nejčastějšími příčinami, které zavádění ekologických daní komplikují, jsou tyto:

- Problémy spojené se stanovením optimálního zdanění
 - nemožnost, popř. složitost stanovení „pigouviánské“ daně
- Interference ekologických daní s ostatními daněmi
- Neschopnost sloučit ekologické a fiskální cíle a záměry
- Administrativně technické problémy

- souvisí se značnou variabilitou potenciálního předmětu daně
- Nerozpoznání „winners“ a „losers“
 - je třeba zjistit, kdo daní získá (winner) a kdo daní ztrácí (loser)
- Působení průmyslu
 - jako partner při vyjednávání
- Politické bariéry
 - vliv ekologických daní na nízkopříjmové skupiny, otázky konkurence-schopnosti a zaměstnanosti, vliv stávajících podpor, subvencí a regulací⁸⁷

Dalším, velice důležitým bodem z hlediska řešení problematiky ochrany životního prostředí je **součinnost**.

Většina ekologických externalit je globálního charakteru, tzn. má nadnárodní důsledky, kdežto zdanění je dosud prováděno národními státy. Aby ekologické daně mohly plnit svůj účel a zejména měly zamýšlený efekt, je zapotřebí, aby byly zaváděny na základě konsensu v mezinárodním měřítku.

Otázkou samo o sobě je potom postavení ekologických daní jako **nástroje, jenž v sobě spojuje zájmy environmentální a fiskální**, tj. na jedné straně daňový příjem do veřejných rozpočtů, na straně druhé ochranu životního prostředí stimulací k omezování znečišťování životního prostředí. Mají ekologické daně sloužit opravdu k ochraně životního prostředí, jak jejich název napovídá nebo je jich využíváno jen jako dalšího příjmu veřejných rozpočtů?

Toto spojení může mít mnoho výhod (jedněmi prostředky je možno řešit více problémů zároveň), na druhou stranu z tohoto stavu vyvstávají i různé problémy, dané právě touto dvojakostí. V rovině funkcí ekologických daní se tento rozpor projevuje ve vztahu dvou nejvýznamnějších funkcí, funkce alokační (stimulační) a funkce fiskální. Tyto funkce si do značné míry konkurují, nejsou zcela slučitelné a tím vzniká konflikt. Na problematičnost této „dvojrole“ ekologických daní poukazují i někteří autoři. Podle některých ekologické daně nejsou schopny současně vyřešit problém životního prostředí a veřejných financí nekonfliktním způsobem.⁸⁸

Tento konflikt se nejmarkantněji projevuje u těch ekologických daní, které byly zavedeny primárně k ochraně životního prostředí. U těch se objevuje problém s tzv. **erozí daňových základů**. Tzn., že pokud budou tyto ekologické daně dobře plnit své ekologické cíle, bude se postupně snižovat výnos z nich a tím pádem i fiskální příjem. A pokud výnosy takových ekologických daní nebudou sloužit pouze k financování „ekologických“ projektů, může to mít negativní dopad na stabilitu daňového systému. Tento problém je možné vyřešit tak, že se

budou zdaňovat komodity, u nichž není spotřeba tak závislá na ceně. Tímto ovšem zase nebude splněna stimulační funkce ekologických daní.

Co se týče ekologických daní v České republice, je celý proces jejich etablování teprve na začátku. Na jedné straně tu máme mnoho let fungující, odzkoušený, ale poplatkový model, na straně druhé nově zavedené, tzv. „ekologické“ daně a s nimi související nově zahájenou environmentální daňovou reformu.

Možné řešení otázky poplatků už bylo naznačeno výše, takže zbývá daňová reforma.

V tomto ohledu lze konstatovat, že prozatím v České republice uskutečňovaná environmentální daňová reforma je z pohledu ochrany životního prostředí spíše symbolická. Zavedení tří nových jako „ekologických“ označených daní bylo především otázkou povinnosti, která vyplývala z nutnosti implementovat směrnici 2003/96/ES. Jinak je přínos EDR v ČR přinejmenším diskutabilní. Z nově zavedených daní v podstatě splňuje prvky ekologické daně jen daň z pevných paliv. Díky zdražení dochází k úsporám, snížení produkce CO₂, SO₂, Nox, snížení prašnosti a celkové úspoře energie. U daně z elektřiny nalezneme alespoň možnosti osvobození od daně u ekologicky šetrné elektřiny nebo dopravy využívající k pohonu elektrickou energii. U daně z plynu však podstatný vliv na životní prostředí nenachází ani důvodová zpráva k návrhu zákona.⁸⁹ Navíc nebyl realizován ani zásadní charakteristický znak ekologické daňové reformy a tím je výnosová neutralita. Původně sice dle harmonogramu mělo být už v první etapě EDR zavedení nových daní doprovázeno snížením daňového zatížení práce, nicméně zatím se tak nestalo.

Na úplný závěr je třeba říct, že i přes právě naznačené problémy zaujímají ekologické daně mezi nástroji ochrany životního prostředí důležité místo a stojí za to tento koncept prosazovat. Na jednu stranu podporují jeden ze základních principů ochrany životního prostředí – „princip „znečišťovatel platí“, čímž k této ochraně velmi významně přispívají, na stranu druhou pak jako podstatná součást environmentálních daňových reforem mohou přispět k restrukturalizaci daňových systémů ve směru k postupnému snižování daňového zatížení práce.

A stejně tak v České republice, pokud se v dalších etapách reformy bude vycházet z nasbíraných poznatků a celý systém podle toho nastavovat tak, aby byl efektivnější, pokud dojde k avizované revizi poplatkového systému a jejich lepšímu začlenění do koncepce využití ekologických daní, může i ekologická daňová reforma v České republice začít přinášet své ovoce.